

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υψώνεται ήμα
θαύρη πώς δε φοβάται την
αλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΕΛΛΑΡΕΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ

ΑΘΗΝΑ, ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗΣ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 323

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ ΟΙ καημοί τῆς λιμνοθάλασσης
Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ. Λόγος κι ἀντίλογος (*Η γιά
γιά μας - 'Ο παπούς).

ΜΥΡΙΑΕΛΛΑ. 'Η νεοελληνική φιλολογία ἴσαμε
τὴν ἔκφραση τοῦ 'Ελλ. κράτους. (*Ἀπὸ τῆς μελέτης τοῦ κα.
θηγητῆ κ. Α. Α. Thumb).

ΑΔΚΑΙΟΣ. Χαρές ἀπόκοσμες.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. 'Ο Γέταυρος (τέλος).

ΔΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Ρωμυλικό προνομιοκοπάνισμα
καὶ ἐνὶ πρῶταγμα Ἀρμένικο.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο, ΤΙ ΘΕ-
ΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΑΗΜΟΙ

ΤΗΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑΣ

(19—31 τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1907)

ΑΪΤΙΕΡΩΜΑ

* Ἀπλὰ καὶ σιγομίλητα τραγούδια, νάτα, ἐσένα,
ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ, ἀποξηγᾶνε,
Τῆς νιόνυφης κινδάρου σου ψιθύρις* τὰ ἓνα ἓνα,
στὴ γλώσσα τῆς τῆς ῥυθμίσας, τῆς ἀρεσιᾶς σου νάναι.

Γυρίζω στὰ χαλάσματα τῆς νιότης μου ἐκεῖ κάπου,
τῆς νιότης ποὺ τὴ σκότωσα, ποὺ δὲν τὴν ἔχω ζήσει,
ξυπνῶ τὸ μάγο Ἀντίλαλο, μὲ τὰντιλάνημά του
Χορεύουν ἱσμοὶ τὸ συρτό, γλυκὸ κρατὶ μεθύσι.

* Ἐσὺ τῆς νιότης σου καὶ νοῦ καὶ χέρια νὰ τῆς δώσης,
νὰ χτίσῃ γερὸ σπίτι.

Μοῦσα στὴς Μοῦσες ἡ Ἀρετή. Καὶ νὰ σφιχταντα-
μώσης
τὴν ἄρπα τοῦ τραγουδιότη μὲ τὸπλο τοῦ πολίτη.

(Μά, ποὺς τὸ ξέρει, πὺδ πολὺ καὶ ἀπάνου καὶ ἀπὸ
τᾶστρα,
καὶ ἀπὸ τῆς Τέχνης τὴν κορφή καὶ ἀπ' τῆς Ἰδέας τὸ
βάθος,
μὴν εἶναι ἡ θείανᾶ ἡ φωτιά, καὶ ἡ πλάστρα καὶ ἡ
χαλάστρα,
πὺδ ἀπάνου καὶ ἀπ' τὴν Ἀρετή, τέλος καὶ ἀρχή* τὸ
(ΛΑΘΟΣ.)

Ι

Η ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΚΑΡΔΙΑ

* Ἡ Φαντασία μᾶς πᾶει ἄλλοῦ, στὰ τάρταρα καὶ
στᾶστρα,
καὶ εἶναι πλανεύτρια μάγισσα καὶ ξένη ξελογιάστρα.

μόνη δική μας ἡ Καρδιά ζωὲς καὶ ἀγάπες δένει
μὲ τὴς ποτιρίδες ἄσφαλτα* καὶ σὰ νὰ μὴν πεθαίνει

Κορφές, βυθοί, σὰς γύριψα τὴν ὀρφικὴ Ἐδρυδίκη*
τί πόθος τώρα μέσα μου πρωτόγονος καὶ βόγγει ;
— Νὰ εἴμουν, ξυπνώντας ρυθμικά, ψαράς μὲ τὸ
σταλίκι,
τὰ κοιμισμένα σου νερά, καημένο Μισολόγγι!

2

ΤΑ ΚΑΛΥΒΙΑ ΤΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Τὰ καλύβια τοῦ βλάχου στὸ Μισόκαμπο
μᾶς καρτερᾶνε, σύντροφε, σὺν πρῶτα,
πᾶμε νὰ φᾶμε τὸ χλωρὸ τυρὶ
καὶ νὰ γευτοῦμε τὴ σκληρὴν μπομπότα.

Πᾶμε, τὸ γάλα νὰ τὸ πιούμε ἀγνό,
καὶ ἀπὸ ὀρεσιὰ καὶ ἀπὸ χαρὰ χορτάτοι,
νὰ νοιώσουμε ξανά μὴ πείνα ἀχόρταγη
στὸ πλάι σου, βλαχοπούλα ἐσὺ γιομάτη.

3

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Στὸ λόγεσμα, τῆς θάλασσης καὶ τοῦρανοῦ κοράλλι,
τῆς λίμνης μάτια, τρεμουλὰ τῆς νύχτας πυροφάνια,
καὶ ἐσὺ, φονιά τοῦ λιποθυροῦ, μαϊστράλι,
στὴς πόρτες χλωροκρέμαστα μαγιάντικα σιτφάνια,

γλάροι, πενάρια τοῦ βραδιοῦ καὶ τῆς ἀγῆς γαίτες,
ἡμερα σπιτωμένα περιστέρια,
γυρνῶ, καημοὶ μου ἀνγερινοί, καημοὶ μου ἀποσπε-
[ρίτες,

* Ἰσμοὶ γυρνῶ καὶ πρὸς ἐσᾶς τᾶσαρκ' ἀπλώνω χέρια!

4

Η ΨΑΡΟΠΟΥΛΑ

Στερογγυλοφέγγαρη ψαροπούλα,
ποιὰ ροδοσάρκα σὺν τὴ δική σου,
σὺν τὴν τρεμουλὰ σου ποιὰ τρεμουλὰ ;
Πῶς τὸ λαχτάρισα τὸ κορμί σου!

Φλογοσιεφάνωτη, ἀνεμοπόδα,
στοὺς μύλους ἔτρεχες καὶ στᾶλάνιο,
τὰπρίλη ἐσ' ἤσοιν ὅλα τὰ ρόδα,
καὶ ὅλα τῆς νιότης* τὰ καταφρόνια.

Τὴ θεία φωτιά μου τὴ δρασκαλοῦσες,
στὴς βάρκες ἔπραχες καὶ στὰ φῦκια,
τὰ πάντα σκίζοντας τὰ περνοῦσες,
σὺν τὰφροπέλαο τὰ νέα καϊκία.

Νύχτα καὶ μέρα σ' ἀποξηγούσα,
τὸ πέρασμά σου ὄραμα καὶ θᾶμα.

ρούσα, τῶν ἡκαρδῶν ἀνεροῦσα,
μ' ἔκανες βρύση, καὶ ἔρρεε τὸ κλάμα.

Μὰ νά ! σοῦ φέρνει μοῖρα ἐνδικήτρα
τὸν ἄντρα ἐμπρός σου τὸν κυβερνήτη*
τοῦ τρανοῦ πόθου τυφλὴ ἀπαρνήτρα,
γέροντα δουλεύτρα στᾶχαρο σπῖτι!

5

ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Στὸ περιβόλι πρὸς τὸ κάστρο
βαριά κοιμᾶστε, παλληκάρια,
σβυστὲς οἱ ἐντάφιες οἱ κοντήλες,
χορταριασμένα τὰ λιθάρια.

* Ὁ πλάτανος μαυροσαλεύει
στὸ πλάι τοῦ γέρον τοῦ κουρεμᾶ*
στὴ ροδοπερόσωπη δαφνοῦλα
τί λές, μακρομαλλοῦσα λιτά ;

Τὸ περιβόλι τὸ γιομίζει
ἀργὰ ἀπ' τῆς Πάτρως τὸ βουνὸ
στὰ μισοσούρανα θηωμένο
τὸ φέγγος τὸ νυχτερινό.

Μὲ τᾶθλα φωτοδάχτυλά του
τὸ φέγγος τὸ νυχτερινό
σκιώντας ξυπνᾷ τὰ παλληκάρια !
— Ποὺς εἶσαι ; — Ὁ Μάρκος εἰμ' ἐγώ! —

— Κ' ἐγὼ εἰμ' ὁ Κίτσος ! — Νὰ καὶ ὁ Γρίβας
μ' ἐσέ, λεβέντη Διοκαϊά*
Μισολογγίτες καὶ Σουλιάτες,
καὶ τοῦ Μανρῆ ἡ κορμιοστυσιά.

Σὰν ἄτι ἀυτιάζεται ὁ Κοκκίνης,
τοῦ λαγουμοῦ μαστορεϊτής*
— Χρῆσανθε, πᾶς γιὰ τὸ μπουρλότο ; —
— Γιὰ τὰ γιουρούσια εἴσασ' ἐσεῖς ;

Κ' ἐσέ, παλιό, παρατημένο
κανόνι, σὰ νὰ καρτερᾷς
τοῦ κανονιέρη σου τὴ φλόγα. —
— Φωτιά ! φωτιά τῆς λιποθυρίας !

— Ὅμως ἀπόμερα καὶ μόνος,
φεγγαροστάλαχτος, τρανός,
ἀπὸ ἡ τοῦ θεοῦ ἀστροπελέμι
ζηλόφτογο σημαδευτός,

Μπάθρον ἐσὺ μεταγνώμενε,
τὸ νοῦ ἀκατάδεχτο κρατῆς,

της ἀρνησιᾶς Ὀλύμπιος πάντα,
τοῦ καταφρόνιον Σατανᾶς.

Στὴ Βενετιά σου ταξιδεύεις.
Σὲ μὴ χρυσὴ γόντολα μέσα,
τῆς ὁμορφιάς δόγισσα νά την
ἢ λατρεμένη σου ἢ κοντέσσα!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΙΣΑΜΕ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ *)

Ἡ νεοελληνικὴ δημοτ. ποίηση εἶναι ἄξια τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ τῆς χάριτος ὁ Γκαίτε κ' ἔτσι ἄξια τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς παγκόσμιος φιλολογίας. Σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἐθνικὴν ποίηση καὶ γλώσσα πρέπει νὰ πακουμπᾷ καὶ ἡ φιλολογικὴ ποίηση ὅπως δὲ καὶ τὸ ἐφαρμόζει στὰ κριτικὰ τῆς τὰ λουλούδια. Βέβαια, πᾶντο σὲ ξένᾳ πρότυπα ξετυλίχθηκε ἡ νεοελληνικὴ ποίηση, μὰ κι' αὐτὰ τότε μόνο φέρνανε προκοπὴ, ὅτε σμίγανε μὲ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνασαινεῖ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδι. Καὶ τοῦτο γιὰ τὰ κρητικὰ ποιήματα ποὺ γεννηθῆκανε στὸ τρίξιμο τοῦ 16 καὶ 17 αἰώνων, μνημώντας γιὰ τὸ νησι ἐκεῖνο τὸ ξανάνθισμα μιᾶς καινούριας φιλολογίας.

Στὴν κορφή στέκει μιὰ δραματοποιημένη ἱστορία τῆς «Θυσίας τοῦ Ἀδραμά» (στὸ 16 αἰών) ποὺ φαίνεται βέβαια νὰ εἶναι διασκευὴ ἀπὸ τὸ ἰταλικό, μὰ ποὺ μὲ τὰ μοτίβα τὰ παρμένα ἀπὸ τὴν δημοτικὴν ποίηση καὶ ἰδίως μὲ τὸ ψυχολογικὸ μεταχέρισμα τῆς μητρικῆς στοργῆς, θεωρεῖται καθάριον ἑλληνικὸ ἔργο. Πολὺ πλεονεκτήματα ξεχωρίζεται τὸ ἰταλικὸ στοιχεῖο σὲ δύο ἄλλα ἔργα. Τὸν ὄνομα κιόλας τοῦ ἐνός ἀπὸ τοὺς δύο ποιητὰς μᾶς μαρτυρεῖ σὲ τί ἀέρα βλάστησε αὐτὴ ἡ φιλολογία. Ἐξὲν ἀπὸ τὰ ἐφτάνησα πουθενά ἄλλου δὲν ἔπιασε τόσο βαθιὰς ρίζες ὁ ἰταλικὸς πολιτισμὸς ὅσο στὴν Κρήτη. Ὁ μὲν πόσο πάλι αὐτὸ τὸ νησι χαρακτηρίζεται τὸ ἑλλ. στοιχεῖο τὸν ἐκεῖ πολιτισμὸν, φαίνεται ἐπίσης ἀπὸ τὸ γεγονότος, ὅτι μιὰ βενετικὰ φαντασία ἐβγαλε ἕναν ἑλληνα ποιητὴ. Ὁ Β. Κορνάρους (Cornaro)

*) Τὸ Γ' κεφάλαιο ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ καθηγητῆ κ. Albert Thumb «Die Neugriechische Literatur» ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν τοῦ Βερολίνου «Osteuropäische Literaturen und die Slawischen Sprachen» σελ. 246—264.

ποῦζῃσε κατὰ τὰ φαινόμενα στὴν ἀρχὴ τοῦ 16 αἰώνου, ἀνῆκε στὴν ξακουσμένη ἐκεῖνη οἰκογένεια ποὺ τὴν τιμᾷ καὶ τίτλος δόγη καὶ κατὰ περσώτερον ἀκόμα ἡ γέννα τοῦ Τάσσου. Τὸ ἔπος «Ἐρωτόκριτος» (5 ἄσκητα σὲ κάπου 10000 ῥίμες) εἶναι ἰσπανικὸ μυθιστόρημα ποὺ δηγιέται τὴ ρωμαντικὴ ἀγάπη καὶ τὴς περιπέτειες τοῦ ἥρωα, εἶναι ἕνα ἀπλοῦς ἀνακάρωμα εὐρωπαϊκοῦ ἱσποτισμοῦ καὶ νεοελληνικοῦ χαρακτήρα μὲ ἀρχαῖα μυθολογικὰ κινήθηκα. Ὡς σύνολο δὲν ἱκανοποιεῖ τὴν τεχνικὴ ἀπαιτήσιν, ξεχωριστὰ ὅμως στὰ μέρη τοῦ ἔχει νὰ δείξει δραματικὰ καὶ λυρικὰ ὁμορφίαι. Ὅσο κι' ἂν ἔχει ὁδηγηθεῖ ὁ ποιητὴς ἀπὸ ἰταλικά πρότυπα, δὲν τοῦ λείπει ἡ πρωτοτυπία. Αὐτὸ τὸ ἀποδείχνει κιόλας μὲ τὸ κυβερνήμα τῆς γλώσσας. Ὁ ποιητὴς μὲ τὸ μεταχέρισμα τῆς κρητικῆς ντοπιολαλιᾶς δημιούργησε ἕνα πρότυπο, πῶς μορεῖ νὰ μορφωθεῖ φιλολογικὰ ἡ λαϊκὴ λαλιά. Τὸ ἔπος ἔγινε τόσο ἀγαπητὸν δημοτικὸ βιβλίον ποὺ καὶ σὲ ἀπομακρυσμένα χωριά πολλά τοῦ ἐπείσοδα τὰ μεταχειρίζονται γιὰ δημοτικὰ τραγούδια.

Λιγώτερο ξακουστὸς εἶναι ἕνας ἄλλος κρητικὸς ποιητὴς, ὁ Γ. Χορτάσης (στὰ 1600). Ἡ τραγῳδία τοῦ «Ἐρωφίλη» εἶναι ἕνα γιομάτο φόνους καὶ ἀγριότητες δράμα ποὺ τὸ πλεονεκτήμα τοῦ πρότυπο τὸ βρίσκει σ' ἕνα ὀνομαστὸν στὴν ἐποχὴ τοῦ δράματος τοῦ 16 αἰώνου, τὴν Orbeche τοῦ Giralaldi. Καὶ στὴν τεχνικὴ, ὅπως λ. χ. στὰ λυρικά «ἐντερμέδια» προδίδει ὁ ποιητὴς ἰταλ. ἐπίδραση. Ἐν τούτοις ἴσως ἴσως αὐτὸ τὸ διακρινόμενον λυρικὸ στοιχεῖο δείχνει τὴν ἐθνικὴν χρωματίαν.

Ἡ Κρήτη θὰ μπορούσε νὰ δώσει τὸ δυνατόν σπρώξιμο στὸν ξανασηλωμὸν τῆς νεοελλ. φιλολογίας καὶ πλεονεκτήματα στὸ πλάσιμον μιᾶς νεώτερης φιλολογικῆς γλώσσας, ἃ δὲν ἐρχόταν ἀξίωμα νὰν τῆς κόψει τὴ φόρα τὸ βαρὺ ποδᾶρι τοῦ Τούρκου (1663). Ἡ καινούρια φιλολογία ποὺ μπαίνει στὰ 1800 δὲ συνεδεσμένη μὲ τὴν Κρήτην στέκουσαν ἡ χάρις ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ κλασσικισμοῦ (ἰδίως τοῦ γλωσσικοῦ) καὶ τῆς Εὐρώπης, ἡ βλαστάνουσα ἡμέρα στὴ δημοτικὴν ποίηση. Ἐν δυνάμει ξεχώρισμα αὐτῶν τῶν δύο στοιχείων μόλις μορεῖ νὰ κάμει καὶ νεῖς στοὺς δύο ἀρχαιότερους ποιητὰς ποὺ πέπει νὰ ὀνομαστοῦνε. Ὁ θεσσαλὸς Ρήγας (Πρωτομάστορας τῆς ἑλλ. λευτεριάς 1798) μὲ τὰ πατριωτικὰ τοῦ τραγούδι στὴν ἰδέαν καὶ τὴν γλῶσσαν δυνάμει ἐπὶ ρεαλισμὸς ἀπὸ τὸν κλασσικισμὸν, μὰ στὸ αἶσθημα

ἕνας ἀντιπροσωπευτὸς τοῦ ἔθνους του. Ὁ Ἀθ. Χριστόπουλος ἀπὸ τὴν Καστοριά τῆς Μακεδονίας (1777—1847) ἀξίζει νὰ αναφερθεῖ γιὰ τὴ μεγάλη του εὐχέρεια στὸ μεταχέρισμα τῆς δημοτικῆς μὰ τὰ παιγνιδάρια τραγουδιὰ του δὲν ἔχουνε διόλου βάθος αἰσθηματος ἢ σκέψης. Σοβαρότερης ιδέας καὶ ἀγνῆς δημοτικῆς μορφῆς εἶναι τὰ λυρικά ποιήματα, τὰ παραμῦθια καὶ οἱ σάτυροι τοῦ Ἡπειρώτη Γ. Βηλαρά (1771—1823). Ὁ Βηλαρὰς ἔγραψε καὶ στὸν πεζὸ λόγον τὴν δημοτικὴν, δίνοντας πρῶτος τὸ καλὸ παραδειγμα στοὺς συμπατριῶτες του - μὰ δίχως κανένα ἀποτέλεσμα - γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶχε λάβει κιόλας τὴ διεύθυνση ποὺ μὲλλε νὰ κολλήσῃ τὴν τραγίδα τῆς στὴν φιλολογία τοῦ 19 αἰώνου. Εἶχανε πέσει τότε μὲ τὰ μούτρα νὰ «καθαρίσουν» τὴ γλῶσσαν καὶ δὲν ἐννοοῦσαν μᾶλλον νὰ παρμερίζουνε μοναχὰ τὴς ἰταλικῆς ἢ τούρκικης ἰδέας, μὰ καὶ γνήσιες ἑλλ. λέξεις τῆς κοινῆς χρήσης «χυδαῖες» κατὰ τὴν γνώμη τους νὰ τίς ἀντικατασταίνουν με ἄλλες κλασσικῆς μορφῆς. Αὐτὸ τὸ δασκαλισμὸν τότε μασκάρει ἐξοχα σὲ μιὰ πολὺ ἐξυπνὴν κωμωδίαν τοῦ «Κορακιστικῶν» ὁ Ἰάκ. Ρίζος Νερουλός.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ παίζεται σὲ βῆρος του ἔτι τίς «Κορακιστικῶν» εἶναι ὁ διάσημος φιλόλογος Ἀδ. Κοραῆς ἀπὸ τὴ Χίο (1748—1833) ἕνας ἀπὸ τοὺς φλογερότερους πατριώτες, ἕνας παιδαγωγὸς τοῦ ἔθνους του ποὺ μὲ τὴν ἐκπαίδεψιν προσπαθοῦσε νὰν τὸ κάμει ὅμοιον γιὰ τὴν λευτερίαν. Γιὰ τίς ὑπερβολὰς τῶν ἀρχαιομαθῶν ἐκεῖνων ὅπως λ. χ. τοῦ Δούκα δὲ φταίει καθόλου. Ὁ Κοραῆς ἀντιπροσωπεύει τὸ «συμβιβασμὸν» μεταξὺ δημοτικῆς καὶ καθαρεύουσας καὶ ἔχει δοῖν γιὰ τὸ ζήτημα μιᾶς φιλολογικῆς γλώσσας γερότερες ιδέας παρὰ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν «καθαρευουσῶν» ποὺ θαρροῦνε πῶς ἀντιπροσωπεύουνε τίς ἀρχές του. Ἀλλὰ ὅπως κι' ἂν ἔχει τὸ πρᾶμα ὁ Κοραῆς εἶναι ὁ πατέρας τοῦ κυρίαρχου συστήματος. Ὅταν ὁ πόλεμος γιὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν τέλειωσεν μὲ τὴν ἀποκατάστασιν ἐνὸς λευτεροῦ ἑλληνικοῦ κράτους, τὸ ἔθνος θεώρησε χρέος του σύμφωνον μὲ τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν νὰ κανονίσῃ ὅλες τὰς τῆς δημοσίας ὑπόθεσις - καὶ ἐδῶ φυσικὰ ἀνῆκε καὶ τὸ ζήτημα τῆς γλωσσικῆς μορφῆς. Μεταξὺ Κοραῆ καὶ Βηλαρά προτιμήθηκε ὁ πρῶτος - τραβήξανε μαχίστα πλεονεκτήματα τὸ σκεῖν τοῦ Κοραῆ. Γιὰ τὸν πεζὸν λόγον ἡ δημοτικὴ ἔμεινε ἀποξενωμένη καὶ εἶναι νὰ λυπάται κανεὶς ποὺ καὶ τοῦ Περρεβοῦ

ΡΗΓΑΣ ΊΚΟΛΑΦΗΣ

Ο ΓΗΤΑΥΡΟΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ. Ὅσο γι' αὐτό, πατέρα, νομίζω πῶς δὲν ἔχουν ἄδικο. Δώδεκα ὥρες πᾶντο κάτου, δουλειὰ τὸ μερονύχτι, τοὺς ἀφανίζει. Δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶμα, δώδεκα ὁλόκληρες ὥρες νύχτης νὰ παλεύῃς μὲ τὸ σίδερο. Τὸ ἄψυχο αὐτὸ πρᾶμα γιὰ νὰ λυγίσῃ, νὰ κοπῇ, νὰ πάρῃ τὴν ἰδέαν, θέλει νὰ φάῃ ζωές.

ΦΙΝΤΗΣ. Σταῦρος, τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λές;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Λέω ἀπλοῦς λόγους, πῶς ἔχουν δικαίωμα νὰ ζητοῦν λιγότερη στίς ὥρες τῆς δουλειᾶς.

ΦΙΝΤΗΣ. Μὰ αὐτὸ εἶναι ἐνάντιον σὲ τὰ συμφέροντά μας.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τὸ μεγαλύτερον συμφέρον καθενὸς εἶναι τὸ συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος. Κι' αὐτοὶ ποὺ

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ σκην. ἀριθ. 324.

ἐργάζονται στὸ ἐργαστάσιό σας, μὴν ξεχνᾶτε, πατέρα, πῶς εἶναι οἱ ἀπόκληροι αὐτῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ ὅσο κι' ἂν σὰς κάνουνε νὰ πλουτίζετε, ἔχουν ὅμως δικαίωμα σὲ μιὰ στοιχειώδη φιλανθρωπία ἀπὸ μέρος σας.

ΦΙΝΤΗΣ. Αὐτοὶ μὲ κάου καὶ πλουτίζω; Αὐτοὶ ἢ τὰ κεφάλαιά μου, τὰ μηχανήματά μου, ἡ περιουσία μου, ποὺ τὴν ἔχω ρίξει στοὺς πάντες δρόμους, καὶ ποὺ γι' αὐτὸ βρίσκουνε ψωμί καὶ τρῶνε αὐτοὶ οἱ τιποτένιοι;...

ΣΤΑΥΡΟΣ (μὲ κάποιον θυμὸν). Ἡ περιουσία σας ποὺ τὴν ρίχνετε στοὺς πάντες δρόμους, καθὼς λέτε, μεγαλῶσα καὶ θέριψε μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς πέντε δρόμους, ὅχι βέβαια μοναχὴ τῆς, μὰ μὲ τὸ αἷμα αὐτῶν, ποὺ τὴν τὴν τοὺς βρίζετε κι' ἔλας.

ΦΙΝΤΗΣ. Δὲ σὲ καταλαβαίνω, Σταῦρος, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲ σὲ καταλαβαίνω.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Κι' ὅμως αὐτὰ ποὺ λέω εἶναι τόσο ἀπλά. Δὲ μὲ καταλαβαίνετε, γιὰτὶ δὲ θέλετε, γιὰτὶ ἴσως καὶ δὲν μορεῖτε νὰ μὲ καταλάβετε. Δὲ συλλογισθήκατε ποτὲ πόσοι ἀπ' αὐτοὺς φύγανε ἀπὸ τὸ ἐργαστάσιό σας σκακατεμένοι καὶ χιλιοπαθισμένοι, ἐνῶ μὴν ἔκαμε ἐκεῖ μέσα μ' ὅλην τὴν γερόσυνη καὶ τὴν φωτιὰ τῆς νύχτης. Δὲ συλλογισθήκατε

ποτὲ πῶς ἡ μόνη τους ἀνταμίσθ ὕστερα ἀπὸ τόσων χρόνων ἐργασίας, εἶναι ἡ πείνα, ἡ ἀτιμὴ πείνα. Ἀμὰ τοὺς περιτριγυρίζουνε τὰ γερατειὰ, καὶ παῖς πᾶς ἡ ἱκανότητά τους γιὰ τὴν δουλειάν. (Ξαφνικά). Πάψτε νὰ εἰστε τόσο ἄδικοι γι' αὐτοὺς, πατέρα. Ἀκούστε με καὶ μένα. Ἀς τοὺς λιγιστέψουμε τίς ὥρες τῆς ἐργασίας ὅπως ζητᾶνε, ἃς τοὺς κάνουμε καὶ καμιά ἄλλη παρχώρηση, ἃς τοὺς...

ΦΙΝΤΗΣ (διακόπτοντας μὲ θυμὸν). Καὶ καμιά ἄλλη παρχώρηση; Ἐσὺ εἶσαι τρελλός. Ἐσὺ εἶσαι τρελλός. Μπᾶς καὶ ἡρθεῖς ἐδῶ, καταραμένη, γιὰ νὰ μοὺ κατατρέψῃς τὴν περιουσίαν μου, νὰ μοὺ πάρῃς τὰ κόπια μου, καὶ νὰ τὰ μοιράσῃς σ' αὐτοὺς;

ΣΤΑΥΡΟΣ. ἴσως τὰ κόπια σας νὰ εἶναι πλεονεκτήματα αὐτῶν, πλεονεκτήματα δικὰ σας.

ΦΙΝΤΗΣ (μονάχος του, σὺν ἀπελπισμένους). Πᾶντο ὁ ἴδιος, πᾶντο ὁ ἴδιος. Δὲν μορεῖτε ν' ἀλλάξῃ. Θεὲ μου.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Κι' ὅμως ἂν ξέρατε τί θὰ πῇ σκακατιά...

ΦΙΝΤΗΣ (διακόπτοντας). Μιλᾷ γιὰ σκακατιά, γι' αὐτοὺς ποὺ κατατρεγμένον νὰ εἶναι πλεονεκτήματα κι' ἀπὸ μένα. Ἡ πολιτεία τοὺς ἔλαμε βασιλιάδες, καὶ λύνουνε καὶ δίνουνε, καὶ καταβάζουν ἀρχόντους